

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اسلام

و سالم سازی نسل (۵)

تألیف: حجة الاسلام سيد محمد شفيعی

«حوزه علمیه قم»

خانواده برای کودک باید بیش از محیط بازی و تحصیل، از سلامت همه جانبه برخوردار باشد زیرا هرگونه تحریکی می تواند، عاقبت غیر قابل پیش بینی را باعث گردد و در این رابطه، مادران بیش از دیگران باید مراقب اوضاع باشند. امیر المؤمنین (ع) فرمود:

«مباشرة المرأة ابنتها اذا بلغت ست سنين شعبة من الزنا»، دست زدن مادر به آلت تناسلی کودک (به ویژه دختر) در حدود ۶ سالگی نوعی، عمل فحشا است. او می تواند بیداری جنسی طفل را تسریع نماید.

ج- خودداری از بوسیدن دختر بچه- پدر باید دختر بچه را نیز مورد مهر و محبت قرار دهد، ولی از شش سالگی به بعد او را بوسه ندهد. امام صادق (ع) فرمود: «اذا بلغت الجارية ست سنين فلا ینبغی لک ان تقبلها» یعنی، هنگامی که دختر تو به

مما یورث الزنا»، هرگز در اتاقی که کودک حضور دارد، کسی با همسر خود به زناشویی نپردازد. زیرا این عمل، باعث پیدایش روحیه گرایش به فحشا در طفل، می گردد.

در این رهنمود، نکاتی قابل توجه اند:
۱- پدر و مادر، اتاق خواب خود را از اتاق کودک جدا سازند.

۲- مسایل زناشویی و برخوردهای خاص زن و شوهر در حضور کودک صورت نگیرد. این نکته دارای عمومیت است، حتی وقتی که کودک در خواب باشد.

۳- تأثیر منفی مسئله مورد نهی را نباید دست کم گرفت. زیرا این مسئله باعث پیدایش روحیه ای خطرناک و خصلت ناپسند گرایش به فحشا (زناکاری) در کودک می شود.

ب- پرهیز از تحریک های ناروا- محیط

۸- رعایت احتیاط های لازم
رعایت برخی از دیگر مسایل ظریف و حساس نیز در محیط منزل لازم است. مسایلی که به نوبه خود، در محیط خانوادگی تأثیر نامطلوبی در درون کودک داشته، در آینده و زندگی طفل، خودنمایی خواهد کرد. پدر و مادر نباید در باب مسئله جنسی کودک بی تفاوت باشند. بلکه باید تلاش کنند تا به بیداری زودرس آن دامن نزنند. براین اساس، رعایت مسایل زیر ضروری است:

الف- در اسلام بر اجتناب از برخورد حساسیت برانگیز در حضور کودک فراوان شده است و در اتاقی که کودک حضور دارد، یا صدای طرفین را می شنود و حتی اتاقی که کودک در آن خوابیده است، عمل زناشویی صورت نگیرد. امام صادق فرمود: «لا یجامع الرجل امرئته و لا جاریه و فی البیت صبی فان ذلک

چنانچه پیامبر فرمود: «بعثت بالهفیفه السهله السمحه» من به دین سهل و به دور از تکلف مبعوث شدم.

ب- اصل «برائت» در بسیاری از موارد همچون اصل «طهارت» و اصل «حلیت» مقدم بر سایر اصول در جریان زندگی است. ولی اسلام در زمینه انتخاب همسر، دقت، موشکافی، کاوش، تحقیق و بررسیهای لازم را مورد توجه اکید قرار می دهد. حتی «غیبت» کردن در این باره را یکی از موارد مجاز می داند. چون ساختن یک نسل، مطرح است. (نسل حاضر و نسل آینده- قبلاً خاطر نشان کردیم که ازدواج هم در زن و شوهر و هم در نسل جدید مؤثر است). البته این تأکید و اهمیت یک اصل همگانی است. ژان ژاک روسو در کتاب «امیل» به قهرمان داستان خاطر نشان می کند: «هنگامی که به سن ازدواج رسیدی به سراغ دختری برو که دیگران از خود او بیشتر به پاکدامنی او گواهی دهند». روسو می گوید: «زن باید کاملاً باوقار، وظیفه شناس، محجوب، مطیع، فرمانبردار، پارسا و عقیف باشد تا کودکان نیرومند بیاورد و جلب نظر شوهر کند، زیرا زن مکمل وجود مرد است».

۹- پرهیز از دشمنی ها و کینه توزی های نابجا در نزد کودک:

والدین در زندگی خود باید این مسئله را از نظر دور ندارند که هرگونه کردار و رفتار آنها، همانند روحیاتشان در نامه اعمال جمع آوری می گردد. فرزند نامه مجسم اعمال پدر و مادر است. روحیه کودک بر اساس کردار و رفتار او طرز تفکر والدین الگو و شکل می گیرد. باید دقت کنند تا نوشتار با عناوین و فصول این کتاب مجسم به صورت تحسین برانگیزی، تنظیم شود. در این رابطه باید گفت: حتی دشمنی ها، کینه توزی ها، همانند دوستی ها و

ولی از طریق فحشا، یک نسل تباه می شود.

با عمل یک فرد، یک نسل تحت تأثیر قرار می گیرد و بدون جهت نیست که اسلام، در باب انتخاب همسر حساسیت و سواس گونه و مبالغه آمیزی به خرج می دهد.

۳- تباهی نسل از حیث زمانی، محدود به برهه خاصی از زمان نیست و این تأثیر شوم تا قیامت در نسلهای متوالی، باقی خواهد بود.

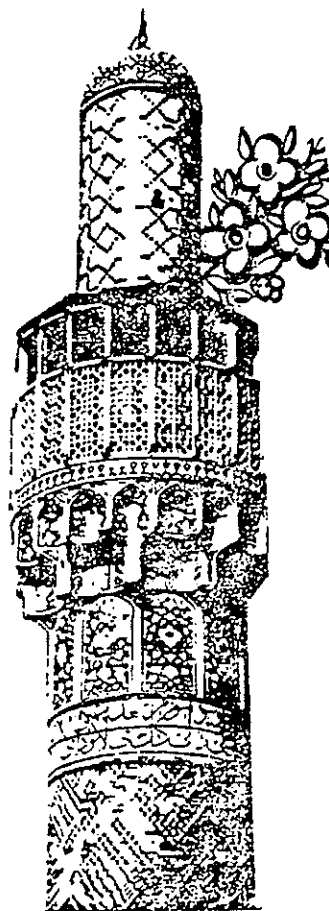
۴- به خطر افکندن نسل و سلامت آن، کیفر سخت و شدیدی را در پی دارد.

۵- در نظر صاحب نظران خطر زنا غیر قابل انکار است.

۶- مبارزه با عمل شوم زنا در سیره اولیای الهی، به چشم می خورد.

تردیدی نیست که:

الف- اسلام دین «سهل» و «سمح» است.

سن ۶ سالگی رسید، جایز نیست که او را بوسه دهی.

د- رختخواب اطفال- محیط بازی، اختلاط و حتی اتاق خواب کودکان را باید از هر جهت در سلامت کامل نگهداشت. پیامبر اکرم (ص) چنین رهنمود می فرماید: «فرقوا اولادکم فی المضاجع اذا بلغوا سبع سنین». یعنی، هنگامی که کودکان به سن هفت سالگی رسیدند، رختخواب آنان را از یکدیگر جدا سازید.

ه- اجتناب از کردار ناشایست- به طور کلی والدین باید از هرگونه کردار ناشایسته، خودداری کنند. آنان اسوه و الگوی کودکان هستند. آنان باید بدانند که نسل جدید، محصول و نماینده رفتار و روحيات آنان خواهد بود. پس تلاش کنند تا ماندگارانه ناپاکی، به یادگار نگذارند.

در حضور امام هشتم، در دربار مأمون عباسی که بسیاری از علما و رجال علمی، سیاسی آن روز شرکت داشتند، سخن از اعظم الکبائر (بزرگترین گناه) به میان آمد. یکی از صاحب نظران معتزلی مذهب گفت: بزرگترین گناه، قتل و کشتن انسان بی گناه است. زیرا قرآن می گوید: کسی که آدم بی گناهی را بکشد برای همیشه در جهنم، کیفر خواهد دید. افراد حاضر در مجلس، به امام هشتم (ع) خیره شدند، تا او نیز نظر خویش را بازگوید. امام هشتم (ع) لب به سخن گشود و فرمود: به نظر من «زنا» از همه گناهان عظیم تر و خطرناکتر است، حتی از قتل، زیرا قاتل، با عمل شوم خود یک نفر را از پای در آورده است ولی شخص زناکار با عمل شنیع و ناپاک خود، حرام خدا را حلال پنداشته و علاوه بر آن، نسلی را برای همیشه به تباهی کشانده است.

در این حدیث چند نکته قابل توجه است:

- ۱- فحشا از قتل، خطرناکتر است.
- ۲- از راه قتل، فقط مقتول از پا در می آید

محبت‌های آنان در نسل جدید (کودک) تأثیر داشته، به ارث می‌رسد.

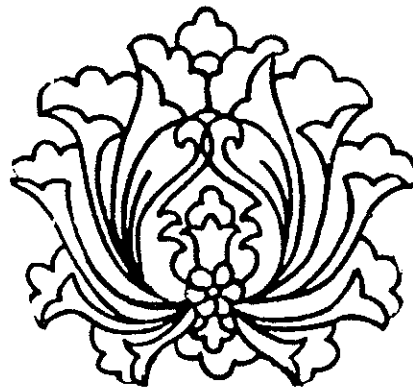
پیامبر اکرم (ص) فرمود: «الودّیتوارث و البغض یتوارث»، دوستی و دشمنی به ارث می‌رسند. و امیرالمؤمنین فرمود: «الضغائن تورث کما تورث الأموال»، کینه‌ها به ارث می‌رسد چنان‌که اموال. براین اساس، والدین باید نسبت به غذا، لباس، مسکن، رنگها، بازی‌ها، کارها، تحصیل، انتخاب دوستان، گرایش‌های فکری، اجتماعی، سیاسی، مذهبی و... بگونه‌ای حساب شده در حضور کودک اظهار دوستی و یا ابراز بی‌اعتنایی و دشمنی نمایند. برای مثال، نوع غذایی که والدین بدان تمایل دارند می‌تواند زمینه تمایل کودک را نیز فراهم کند. و نیز عکس قضیه، بی‌میلی آنان نسبت به غذایی، می‌تواند از اشتیاق کودک به آن کاسته و یا عدم تمایل وی را باعث گردد. این مسئله به قدری مهم است که «تولی» یعنی اظهار محبت و اطاعت در برابر دوستان خدا و «تیری» یعنی ابراز برائت و بیزاری از مخالفان خدا، در فروع دین اسلام، جایگاه ویژه‌ای دارند. پیامبر عظیم الشان اسلام، اجسر و پاداش رسالت سنگین و بزرگ خود را، در رعایت همین مسئله خلاصه کرده است: «قل لا اسئلكم علیه اجراً الا المودة فی القربی»^{۳۶}، بگو که از بابت انجام رسالت از شما پاداشی انتظار ندارم، جز آن که نسبت به اهل بیت من «مودت» بخرج دهید.

البته رعایت این موضوع در زندگی نه تنها باعث هدایت و نورانیت است، بلکه، در نسل نیز تأثیر حیات بخشی دارد. به عقیده صاحب‌نظران بزرگ، از جمله امام خمینی «ره» مودت و محبت به خاندان رسول خدا (ص) و فرمانبرداری از آنان، باطن آدمی را مصفا کرده و چهره اخروی

و سیمای درون انسان را نورانی می‌سازد. امام (ره) در کتاب معروف و پراچ خود «چهل حدیث» می‌نویسند: «سیمای مودت‌کننده به ذوی القربی، در جهان دیگر، نورانی‌ترین صورت‌ها است و باعث سعادت و رحمت بر ما است».

۱۰- فرصت بازی و آموزش حلال و حرام:

از تولد تا حدود ۷ سالگی را باید به عنوان دوره بازی کودک محسوب کرده، این فرصت را نباید از او دریغ داشت.

بازی یکی از مسایل ضروری این دوره است. در راستای سالم سازی نسل، رعایت مراحل نسبی بازی و آموزش لازم است. انرژی اضافی اندام کودک نیز از راه بازی تعدیل می‌شود. بهتر است در برخی موارد بزرگسالان، همبازی کودکان شوند تا از طریق بازی بتوانند دوران کودکی آنان را جهت دار و بامعنی سازند. امام صادق فرمود: «الغلام یلعب سبع سنین و یتعلم الکتاب سبع سنین و یتعلم الحلال و الحرام سبع سنین»

یعنی، کودک به ویژه پسر بچه تا هفت سالگی باید بازی کند. هفت سال پس از آن را باید خواندن و نوشتن (دروس رسمی) بیاموزد و در هفت سال سوم باید حلال و حرام را یاد بگیرد. برخی صاحب‌نظران تربیتی به همین نکته دست یافته‌اند که نباید دوران کودکی و روزگار بازی را از کودک دریغ داشت. چراکه در رشد و بقای شخصیت وی بسیار مفید و مؤثر است. البته در هفت سال دوم باید فرزند را به عبادت آشنا ساخت ولی در اواسط این دوره وی را زیر نظر داشت، تا بدان همت گمارد در دستورالعمل تربیتی اسلام آورده شده است: «علموا اولادکم الصلوة اذا بلغوا سبعاً و اضربوهم علیها اذا بلغوا عشراً»^{۴۴}، هنگامی که فرزندان شما به هفت سالگی رسیدند به آنان نماز بیاموزید و در سن ده سالگی در هفت سال دوم آنان را وادار کنید تا به نماز اهمیت دهند. خلاصه، برخی از موارد «بایدها» و «نبایدها» به کودک فهمانده شود تا کودک در زندگی دچار احساس سردرگمی در رابطه با وظیفه نشود و خطاهای نفاق و منادیان باطل، وی را نفرینند و با سرنوشت او بازی نکنند.

۱۱- رشد فطرت دینی

گرایش و معرفت به خدا و دین فطری است. همچنانکه امام (ره) می‌فرماید: «گرایش و معرفت به اصول دین و معارف الهی فطری‌اند.» از جمله گرایشهای فطری، عشق، محبت و

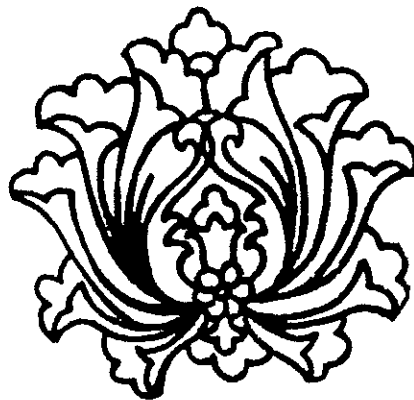
طاعت و فرمانبرداری از مقام عظمی و ولایت کبری است. گرایش به امامت تجلی گرایش به نبوت است و گرایش به نبوت نیز، تجلی گرایش به توحید می باشد. این مسئله به گونه ای بالقوه حتی در کودک وجود دارد که تجلی و فعلیت آن عوامل و شرایط مناسب را می طلبد. بر این اساس امیرالمؤمنین رهنمود دارد که: «ادبوا اولادکم علی ثلاث خصال، حب نبیکم و حب هلبیتکم و قرائة القرآن»، در تربیت فرزند خود سه چیز را منظور کنید. (تا آنها را در قلب کودکان خود بارور سازید) و آن سه عباتند از: عشق و اطاعت از پیامبر اسلام (ص)، عشق و اطاعت از اهل بیت رسول (ص) و توجه به قرآن.

در این رابطه، بر پایی محافل و مجالس دینی از جمله عزاداری سنالار شهیدان در منزل و یا شرکت دادن اطفال و حضور کودکان در آنها، بسی سودمند و حیات بخش است. کوک با شخصیت های بزرگ الهی آشنا می شود و این آشنایی، هم باعث رشد فطرت دینی و هم باعث ارضای روحیه قهرمان گرایسی و ایده آل پرستی کودک می گردد. همچنین شخصیت کودک که در حال شکل گیری است به طور ناخود آگاه از اسوه های الهی، همانند سازی می کند و این مانند سازی در تشکیل شخصیت او نقش تعیین کننده ای دارد. (کیفیت و چگونگی القای مقصود، در آموزش مکتبی کودک، بحث مبسوط وجدانگانه ای می طلبد که این مقاله در صدد بیان آن نیست)

۱۲- موضوع گیریهای مناسب و برخوردارهای حکیمانه در برابر فرزند در برابر رفتار فرزند همواره نمی توان یکسان برخورد کرد، زیرا او دوره های مختلفی را سپری می کند و هر دوره ای برخورد مناسب با همان دوره را از سوی

دیگران به ویژه والدین، می طلبد. نه می توان همیشه به او میدان داد تا نازپرورده بار آید، نه می توان همیشه وی را مقهور خود ساخت، بلکه باید با توجه به مقتضیات مراحل مختلف رشد، با وی رفتار نمود.

پیامبر اکرم فرمود: «الولد سید سبع سنین و عبد سبع سنین و وزیر سبع سنین فان رضیت خلایقه لاحدی و عشرين سنة». بر طبق این حدیث شریف، فرزند تا سن ۷ سالگی سید و سالار محسوب می شود پدر و مادر باید همواره در برابر او تسلیم بوده، خواستهای مشروع وی را برآورده سازند و ۷ سال دوم فرزند باید مطیع باشد. اولیا باید همواره وی را ارشاد کنند و در ۷ سال سوم وزیر است باید مورد اعتماد اولیا بوده در مشاوره ها وی را به حساب آورند و اگر خواستی

اخلاق و فرهنگ وی مورد دلخواه تو شود تا سن ۲۱ سالگی او را تحت مراقبت خود بگیر. (زیرا تأثیر پذیری اخلاقی تا سن ۲۱ سالگی بوده و پس از آن کمی دشوار است.)

۱۳- هماهنگی با کودک

پدر و مادر در برخورد با کودک، باید خود را تا سر حد فهم و درک او پایین آورند تا وجود آنان برای کودک قابل تحمل باشد و احساس غربت و تنهایی نکند و خود را بیگانه از والدین نداند. بر

این اساس رسول خدا (ص) فرمود: «من كان عنده صبی فلیتصاب له» و معتقد است کسی که دارای کودک است باید برخورد مناسب با او داشته باشد و نیز امیر المؤمنین علیه السلام فرمود: «من كان له صبی صبا» کسی که کودکی دارد، باید در برابر او کودکانه عمل کند. (رفتار در خور فهم و پسند کودک داشته باشد.)

۱۴- حسن ختام:

در خاتمه مروری داریم بر فتاوی امام پیرامون مطالب مورد بررسی در این مقاله: ۱- هنگامی که کودک متولد شد، مستحب است که در گوش راست وی اذان و در گوش چپ وی اقامه گفته شود. کام وی را با آب قرات و تربت حضرت سید الشهداء بگیرند. برای او نام نیکو انتخاب کنند، نامی که عبودیت پروردگار متعال را تداعی کند، مثل عبدا...، عبدالرحمن، عبدالرحیم و یا از اسمهای رجال و شخصیت های الهی باشد، مثل محمد و...؛ ولیمه دهند و جشنی برگزار نمایند. از روز هفتم، پسر بچه را ختنه کنند و نیز جشن عقیقه برپا سازند. با شیر مادرش وی را تغذیه کنند. امام راحل (ره) در ادامه همین کلام می نویسد: «فانه ابرک من غیره الا اذا اقتضت بعض الجهات اولویة غیرها من حیث شرافتها و طیب لبنها و خبائة الأم. یعنی، شیر مادر مبارک تر (سازگارتر و مفیدتر) است مگر به خاطر برخی از مسائل از جمله خبائث اخلاقی و یا بیماری و آگیردار قابل انتقال.

۲- مادر به سرپرستی فرزند بر دیگران مقدم است. به ویژه در دوران شیردهی (دو سالگی) و نیز دختر بچه تا هفت سالگی و پس از آن پدر مقدم است بر دیگران. اگر پدر از دنیا رفت، مادر سرپرستی کند و اگر هردو از دنیا رفتند، پدر پدر و... خلاصه آنها که به گونه ای از لحاظ ارث با کودک، در شمار اقارب و